

Nuojua-Järvikylän alueen arkeologinen inventointi 2026

Vaala

Tiivistelmä

Arkeologinen inventointi laadittiin osana Nuojua–Järvikylä kaavoituksen selvitystyötä, jonka tavoitteena on mahdollistaa teollisuusalueen rakentuminen valtatie varteen. Selvitys täydensi alueella vuonna 2025 tehtyä inventointia ja sen tarkoituksena oli tunnistaa alueen arkeologiset kohteet sekä arvioida hankkeen vaikutukset muinaisjäänneksiin.

Ennen inventointia selvitysalueelta tunnettiin kahdeksan kiinteää muinaisjäännettä ja yksi muu kohde. Inventoinnin perusteella alueelta tunnistettiin ja dokumentoitiin yksi uusi kuoppajäänne, joka ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännekseksi.

Arkisto- ja rekisteritiedot

<i>Tutkimuksen tyyppi</i>	Arkeologinen inventointi
<i>Tutkimuksen peruste ja tavoite</i>	Alueen kaavasuunnitteluun liittyvä arkeologinen inventointi. Inventoinnin pohjalta on mahdollista tunnistaa arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvät mahdolliset suojelutarpeet.
<i>Tutkimuksen tekijä</i>	Sweco Finland Oy, FM Laura Ohenoja (taustatyö, maastotyöt, raportointi), FM Mikko Helminen (laadunvarmistus)
<i>Kenttätöön ajankohta</i>	26-28.5.2026
<i>Työn tilaaja</i>	BW Engineering
<i>Alueen laajuus</i>	890 ha
<i>Koordinaatti- ja korkeusjärjestelmä</i>	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000
<i>Taustakartat</i>	Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 03/2026 aineisto, Maanmittauslaitoksen 5 p laserkeilausaineisto (Vaala, kesä 2022)
<i>Mittaustapa</i>	Garmin GPSMAP 67i
<i>Arkistointitiedot</i>	Alkuperäiset valokuvat: Sweco Finland Oy, Laura Ohenoja Raportti on toimitettu Oulun museo- ja tiedekeskukselle ja tilaajalle sekä arkistoitu Swecon laatu järjestelmän mukaisesti.
<i>Aiemmat arkeologiset inventoinnit</i>	Marja Mustakallio ja Leena Tomanterä: Vaala. Inventointi 1969. Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo: Kunnan arkeologinen päivitysinventointi 2017. Vesa Laulumaa: Pyhänselkä (Muhos) – Nuojua (Vaala) 400 + 110 kV voimajohtolinjan arkeologinen inventointi 2017. Vesa Laulumaa: Petäjäskoski (Rovaniemi) – Nuojuankangas (Vaala) voimajohtolinjan arkeologinen inventointi (Vaala, Utajärvi, Oulu, Ii, Simo, Tervola, Rovaniemi) 2.–23.9.2020. Timo Sepänmaa, Antti Bilund & Hannu Poutiainen: Vaala Nuojuankangas – Ristijärvi Seitenoikea voimajohtolinjan arkeologinen inventointi 2022. Timo Sepänmaa, Antti Bilund, Hannu Poutiainen & Timo Jussila: Metsälinja II voimajohtolinjan arkeologinen inventointi välillä Vaala Nuojuankangas –Haapajärvi Pysäysperä sekä eräiden linjaosuuksien tarkastus Kinnulassa ja Saarijärvellä 2022. Antti Bilund, Timo Jussila, Jesse Keskinen & Timo Sepänmaa: Vaala Honkalankankaan ja Neittävänvaaran tuulipuistojen voimajohtolinjausten arkeologinen inventointi 2023. Taneli Leinonen, Risto Nurmi & Arttu Tokoi: Muhos–Oulu–Pudasjärvi–Utajärvi–Vaala. Voimajohtolinjan arkeologinen inventointi 2024. Taneli Leinonen & Arttu Tokoi: Vaala Järvikylä ja Nuojua. Suunnitelma-alueen arkeologinen inventointi 2025.
<i>Kansikuva</i>	Kaava-alueen eteläosan ympäristöä. Alueella on kapeita kuivan kankaan harjanteita, joita ympäröi ohitetut kosteikot.

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti.

Sweco Finland Oy
Projekti

Työnumero

Asiakas

Tekijä

Päiväys

Dokumenttiviite

Y-tunnus: 2661738-3

Vaala Nuolua-Järviselän alueen arkeologinen

inventointi 2026

25023911-003

BW Engineering

Laura Ohenoja ja Mikko Helminen

12.8.2026

Sweco_Vaala_Nuolua-Järviselän_alueen_arkeologinen inventointi_2026.docx

Sisältö

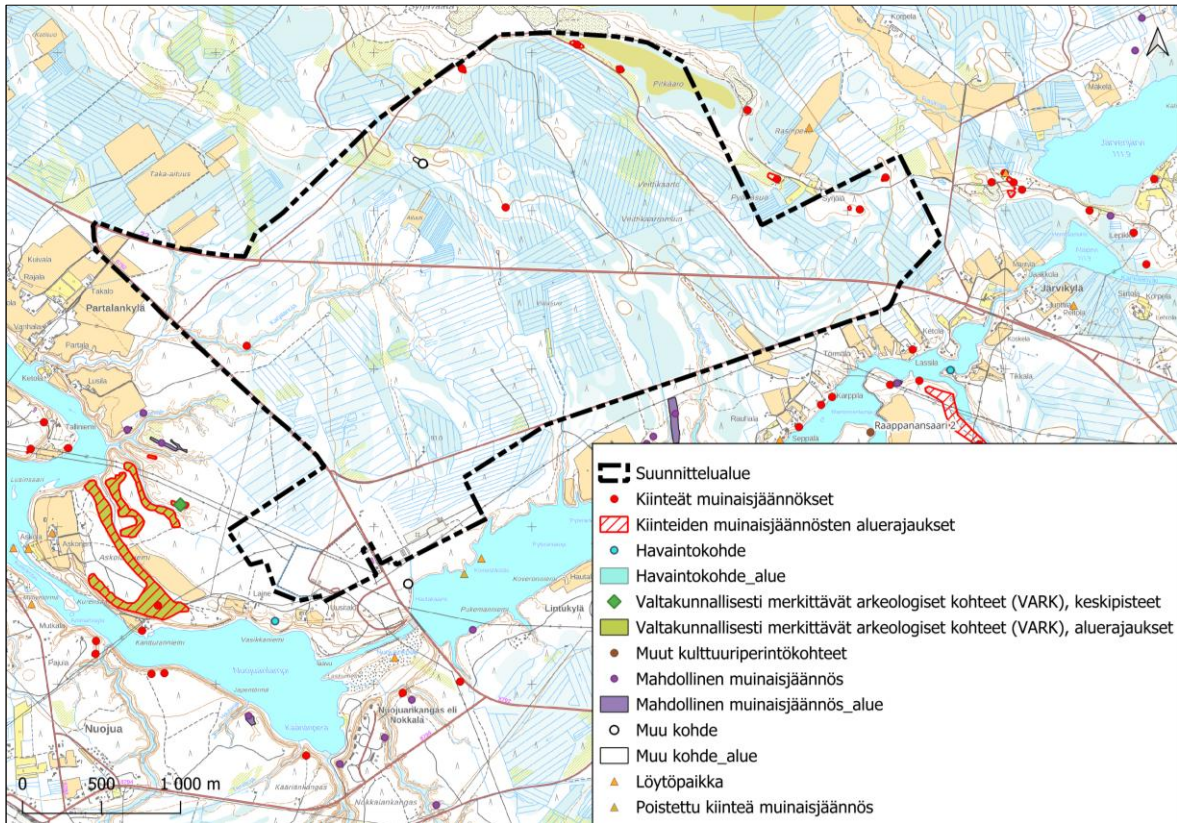
	Tiivistelmä.....	2
	Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
1	Johdanto.....	5
1.1	Selvityksen lähtökohdat	5
1.2	Sijainti ja ympäristö	6
1.3	Menetelmät	7
2	Tausta ja tutkimushistoria	9
3	Havainnot	11
4	Kohdetiedot	13
4.1	Otermanoja	13
5	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	15
6	Lähteet.....	16

1 Johdanto

1.1 Selvityksen lähtökohdat

Arkeologinen inventointi laadittiin osana Nuojua-Järvikylä alueen selvitystyötä. Alueen kaavoituksen tavoitteena on mahdollistaa teollisuusalueen rakentuminen valtatie varteen.

Nuojua-Järvikylä-alueella tehtiin inventointi aiemmin vuonna 2025 osana alueella toteutettua selvitystyötä (Maanala). Kyseinen inventointi ei kuitenkaan kattanut kokonaan nyt tarkasteltavaa aluetta, minkä vuoksi sitä täydennettiin niiltä osin, jotka jäivät aiemman selvityksen ulkopuolelle. Selvityksen tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva alueella mahdollisesti säilyneistä arkeologisista kohteista, jotta muinaisjäänneksiin liittyvät suojelutarpeet sekä hankkeen mahdolliset vaikutukset arkeologiseen kulttuuriympäristöön voidaan tunnistaa ja huomioida osana kaavoitus- ja jatkosuunnitteluprosessia.

Kartta 2. Suunnittelualue ja tunnetut arkeologiset kohteet lähiympäristössä ennen vuoden 2026 inventointia.

1.2 Sijainti ja ympäristö

Kaavoitettava alue sijoittuu Vaalan keskustasta noin neljä kilometriä luoteeseen, Oulujoen mutkaan sen pohjois- ja itäpuolelle. Valtatien pohjoispuolella kaava-alue rajautuu itäosassa Syrjävaarantien itäpuolisiin kiinteistörajoihin ja lännessä Syrjävaarantien länsipuolelle. Ouluntie kulkee alueen keskiosan halki. Kaavoitettavan alueen pinta-ala on noin 890 hehtaaria.

Kaava-alueen ympäristö on pääosin metsätalousvaltaista. Alue on suurelta osin ojitettua talousmetsää, jossa esiintyy eri-ikäistä kasvatusmetsää sekä nuoria taimikoita. Varttuneempaa metsää on vain paikoin. Alueella on myös muutamia peltopalstoja. Lounaisosassa sijaitsee Fingridin Nuojuankankaan sähköasema, jolta lähtee useita voimajohtoja eri suuntiin. Olemassa olevat johdot kulkevat kaava-alueella vain lyhyen matkan.

Maastoltaan suunnittelualue on loivapiirteistä ja sijaitsee noin 100–120 metriä merenpinnan yläpuolella. Maasto nousee hieman kohti pohjoista ja koillista. Suunnittelualueen maaperä on pääosin karkearakeista maalajia, jonka tarkempi päälajite ei ole selvitetty. Ouluntien pohjoispuolella pintamaalajina esiintyy ohut turvekerros, ja alueella on myös paksuja turvekerroksia sekä soistumia. (Maankamara 2026)

Kuva 1. Alueen luoteis- ja pohjoisosassa on hieman iäkkäämmän metsän alueita.

Kuva 2. Alue on pääosin ojitettua kosteikkoa, joiden välissä sijaitsee kapeita kuivien kankaiden harjanteita.

Kuva 3. Ojitettua talousmetsää.

Kuva 4. Alueella sijaistee muutamia pienialaisia avohakkuu alueita.

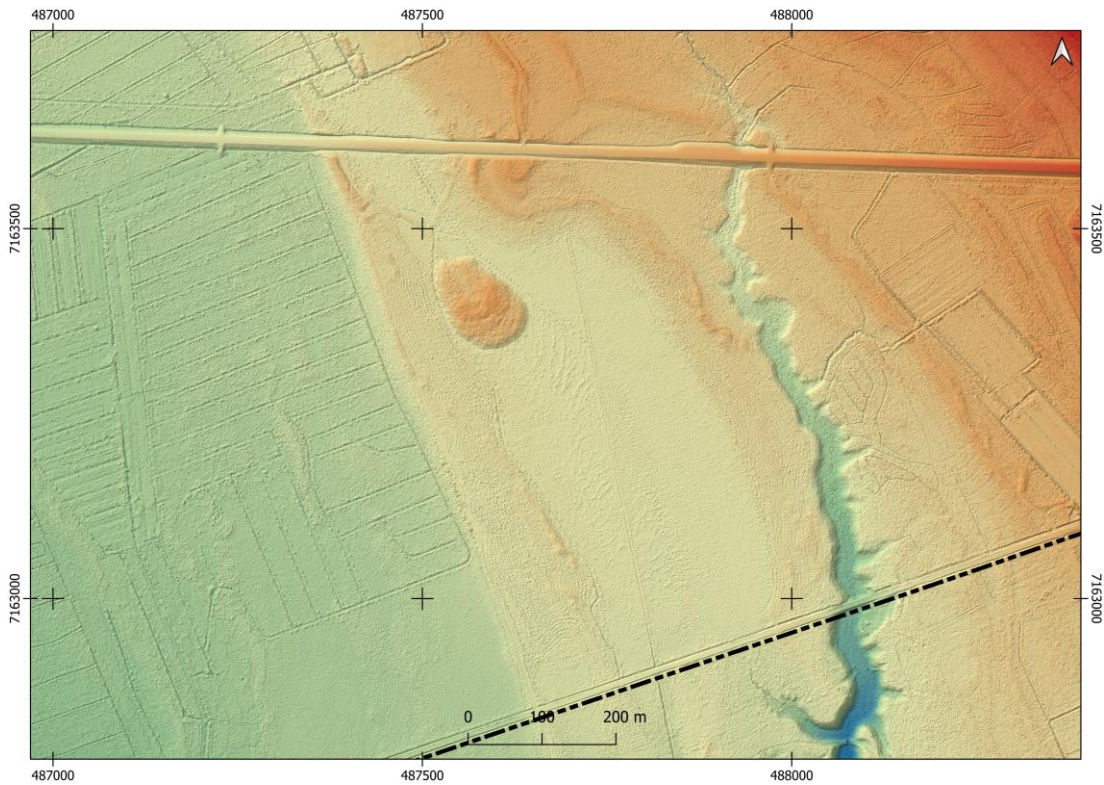
Kuva 5. Itäosan poikki kulkeva voimalinja.

1.3 Menetelmät

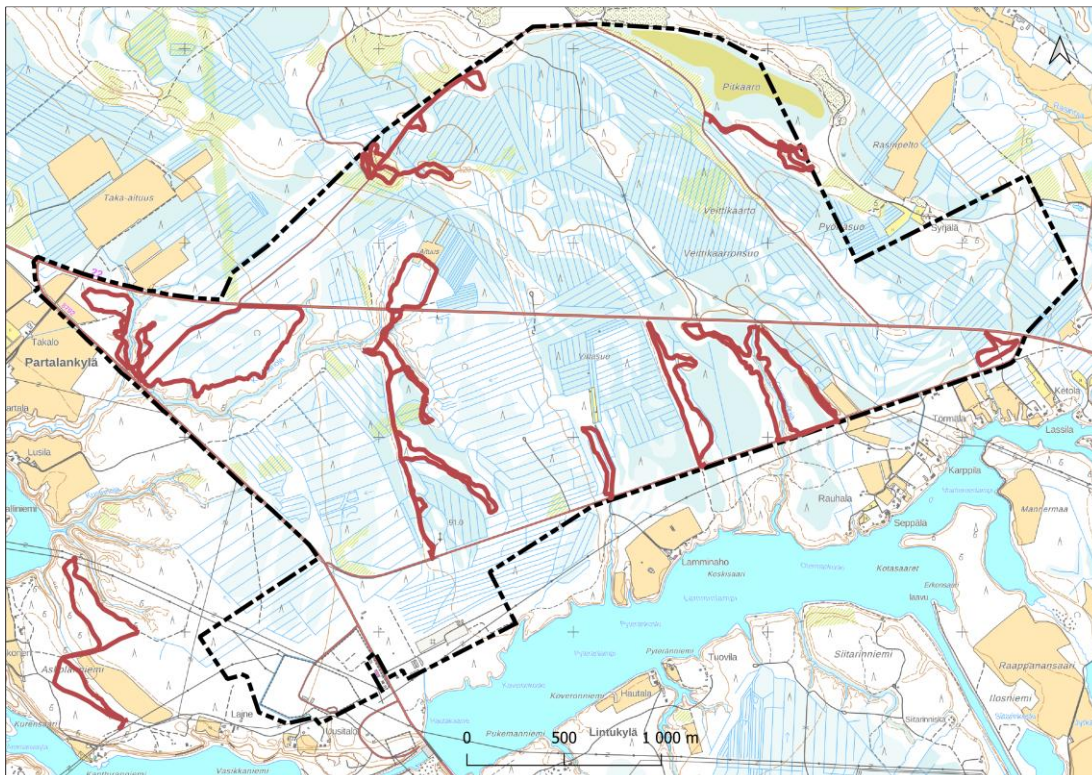
Inventoinnin taustaselvitysvaiheessa perehdyttiin suunnittelualueen lähistön tutkimushistoriaan ja vanhaan kartta-aineistoon. Lähteenä käytettiin Museoviraston ylläpitämää kulttuuriperinnön palveluikkunaa, historiallisia ilmakuvia ja Kansallisarkiston digitoituja vanhoja karttoja. Työssä käytettiin Maanmittauslaitoksen 5p-laserkeilausaineistoa (Tuotantoalue Vaala 2022), jonka perusteella etsittiin mahdollisia havaintokohteita, kuten erilaisia uria, kuoppia, maaston keinotekoisia tasauksia tai kohoumia, joko yksittäin tai erilaisia kokonaisuuksia muodostaen.

Tämän lisäksi taustaselvitysvaiheessa määriteltiin korkeuskäyrien ja topografian, GTK:n maaperätietojen ja tutkimushistorian pohjalta arkeologisesti potentiaaliset alueet, jotka tarkastettiin maastossa. Kenttätöiden suunnittelua ohjasi myös alueelta tunnettujen historiallisten karttojen tarkastelu. Tämän lisäksi tunnistettiin soiset, viime aikoina muokatut tai muuten arkeologisen kohteiden löytämisen kannalta epäsuotuisat alueet, jotka jätettiin kenttätarkastelun ulkopuolelle.

Maastossa havainnoitiin ympäristön topografiaa sekä maanpinnalle erottuvia rakenteita. Potentiaalisiksi katsotuilla alueilla otettiin kairalla maanäytteitä. Kankailla, joilla kulki metsäajoura, tehtiin pintapoimintaa paikoilla, joissa maanpinta oli rikkoutunut. Maastossa tehdyt havainnot dokumentoitiin valokuvin ja muistiinpanoin. Arkeologisten kohteiden sijaintitiedon sekä maastossa kuljetun reitin tallentamiseen käytettiin käsi-GPS-laitetta (Garmin GPSMAP 67i), jonka mittatarkkuus on noin 5–10 metriä.

Kartta 3. Ote Maanmittauslaitoksen 5p-laserkeilausaineistosta tuotetusta maastomallista.

Kartta 4. Maastossa kuljettu reitti.

2 Tausta ja tutkimushistoria

Vaalan kunnan arkeologinen perusinventointi on tehty vuonna 1969. Perusinventoinnille tehtiin päivitysinventointi vuonna 2017, jonka tavoitteena oli saattaa vanhentuneet muinaisjäännöstiedot ajan tasalle. Maastotarkastuksissa käytiin läpi kohteet, joita ei ole tarkastettu vuoden 2000 jälkeen. Lisäksi pyrittiin tunnistamaan uusia arkeologisia kohteita ja tuottamaan ajantasainen aineisto maakuntakaavoituksen ja muun maankäytön suunnittelun tueksi. (Schulz & Itäpalo 2017)

Nuojua-Järvikylä alueella on tehty useita arkeologisia selvityksiä. Suuri osa alueen aiemmista tutkimuksista liittyy erilaisiin voimajohtohankkeisiin ja -linjauksiin, jotka kytkeytyvät Fingridin Nuojunkankaan sähköasemaan.

Vuonna 2025 osalla selvitysalueella on toteutettu arkeologinen inventointi, jonka tavoitteena oli tarkastaa alueella ennestään tunnetut arkeologiset kohteet sekä etsiä aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita. Inventoinnissa dokumentoitiin neljä uutta arkeologista kohdetta; kaksi kivikautista asuinpaikkaa, kuoppajäännös ja hiilimiilu. (Leinonen & Tokoi 2025)

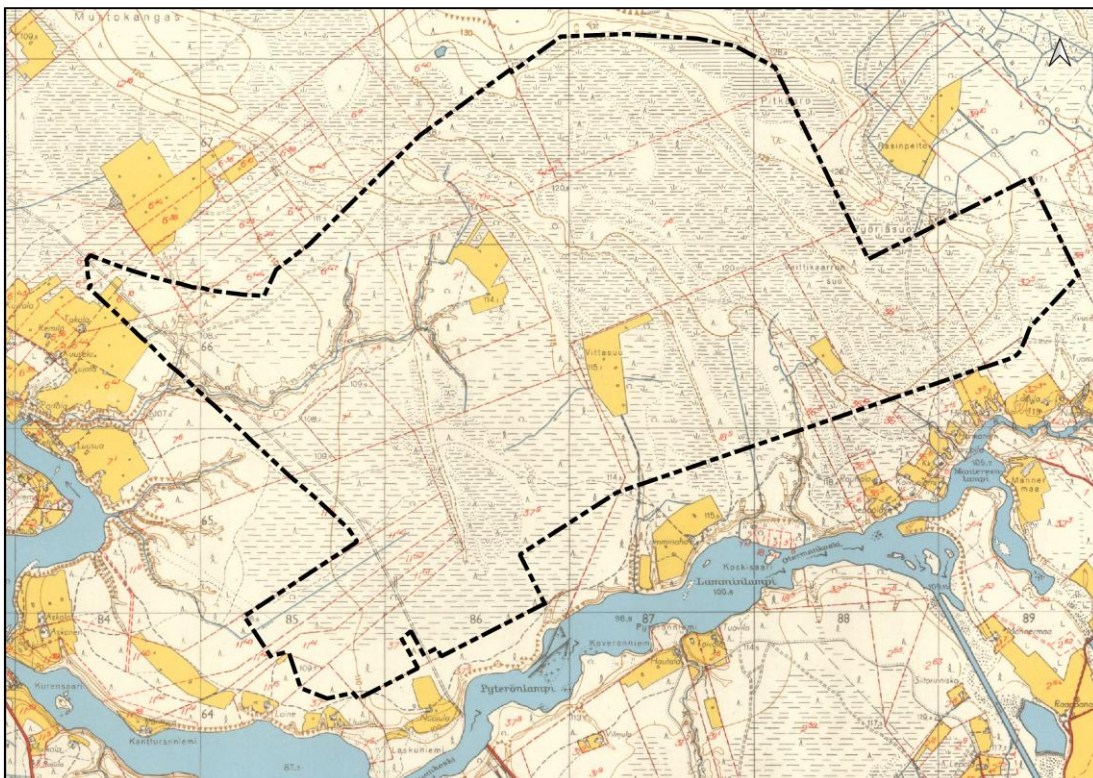
Selvitysalueella sijaitsee kahdeksan Muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamaa kiinteää muinaisjäännöstä ja yksi muu arkeologisen tarkastuksen seurauksena dokumentoitu kohde. Kiinteät muinaisjäännökset ovat kivikautisia asuinpaikkoja, historiallisen ajan työ- ja valmistuspaikkoihin liittyvä hiilimiilu ja tervahauta sekä kuoppajäännöksiä. Muuna kohteena huomioitu ilmiö koostuu erilaisista kuopista, jotka ovat todennäköisesti osa vanhaa hiekanottoaluetta. Kaava-alueen läheisyydessä, erityisesti Oulujoen rannan tuntumassa, sijaitsee useita kivikautisia asuinpaikkoja ja pyyntikuoppaketjuja. Kivikautiset kohteet viittaavat siihen, että alueen hiekkakankaita, rantavalleja ja harjanteita on hyödynnetty jo varhain todennäköisesti pyyntiin, liikkumiseen ja kausiluonteiseen leiriytymiseen. Vaalan alueen esihistoriallista maankäyttöä kuvaavassa päivitysinventoinnissa todetaan, että varhaiset metsästäjä-kalastajaryhmät ovat asuttaneet alueita jo pian niiden vapauduttua veden alta, ja kivikautinen asutus on sijoittunut erityisesti vesistöjen ja rantamuodostumien yhteyteen (Schulz & Itäpalo 2017).

Selvitysalueen läheisyydessä sijaitsee myös laaja, lähes 250 pyyntikuopasta koostuva pyyntikuoppakeskittymä Askolankangas (785010025) (VARK ID 101194). Oulujoen ympäristö on ollut osa laajempaa metsästyksen, pyyntiin ja luonnonresurssien hyödyntämiseen liittyvää maisemaa. Alueen pyyntikuopat, kivikautiset asuinpaikat ja muut arkeologiset kohteet osoittavat, että jokivarren ympäristöä ja siihen liittyviä harju- ja kangasalueita on hyödynnetty pitkällä aikavälillä sekä esihistoriallisella että historiallisella ajalla.

Vanhojen karttojen perusteella historiallisella ajalla selvitysalueen käyttö näyttää painottuneen ennen kaikkea metsien ja soiden hyödyntämiseen. Historiallisen ajan toiminnasta kertovat alueella erityisesti tervahaudat ja hiilenvälikäyttöön liittyvät rakenteet. Kaava-alueella on 1900-luvun puolella ollut muutamia pienialaisia peltopalstoja, mutta ei varsinaista asutusta. Pysyvän asutuksen merkit keskittyvät selvitysalueen ulkopuolelle tai sen reuna-alueille, erityisesti Oulujoen varteen ja Järvikylän talojen ympäristöön. Kokonaisuutena Nuojua-Järvikylä-alueen arkeologinen aineisto kuvastaa pitkää, mutta luonteeltaan vaihtelevaa maankäytön historiaa, jossa korostuvat kivikautinen pyynti ja kausiluonteinen oleskelu, myöhempi eränkäynti sekä historiallisen ajan metsäelinkeinoihin liittyvä toiminta.

Kartta 5. Hankealueen sijoittuminen suhteessa vuoden 1850 pitäjänkartalle 3423 07 Utajärvi (Kansallisarkisto).

Kartta 6. Hankealueen sijoittuminen suhteessa Maanmittauslaitoksen vuoden 1956 peruskarttaan.

3 Havainnot

Selvitysalueelta tunnettiin kahdeksan kiinteää muinaisjäännös ja yksi muu kohde ennen vuoden 2026 inventointia. Inventoinnin taustaselvityksessä tarkasteltiin muun muassa 5p-laserkeilausaineistoa, josta havaittiin muutamia mahdollisia kuoppakohteita. Nämä havainnot tarkastettiin maastossa. Maastotarkastusten perusteella osa kuopista todettiin moderneiksi kaivannoiksi, ja useiden havaintojen todettiin liittyvän juurineen kaatuneisiin puihin tai muihin luonnollisiin muodostumiin. Yksi tarkastetuista kuoppakohteista arvioitiin kuitenkin maanäytteen perusteella iäkkääksi, ja kohdetta ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Kohde rinnastuu luonteeltaan lähialueelta aiemmin dokumentoituihin kuoppajäännöksiin, kuten Syrjälän (1000002528) ja Syrjälä 2:n (1000096701) kohteisiin.

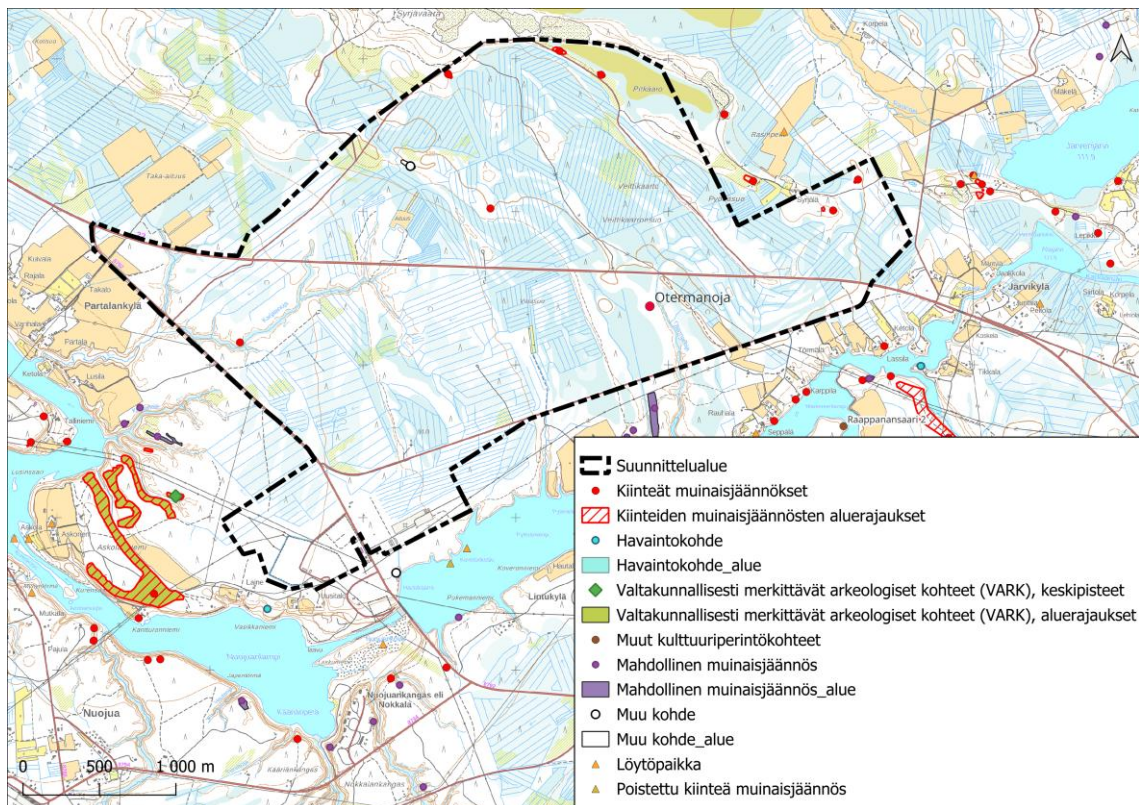
Kuva 6. Vedellä täytynyt kuoppa.

Kuva 7. Useat laserkeilausaineistosta tunnistetut kuoppakohteet osoittautuivat maastotarkastuksessa puunkaatojen aiheuttamiksi kuopiksi.

Kohdeluettelo

Nro	Kohde	Mj-tunnus	Tyyppi ja tarkenne	Laji	Sijainti	Tarkastus- vuosi
1	Syrjälä	1000002528	maarakenteet, kuopat	kiinteä muinaisjäännös	P: 7164008 I: 489078	2025
2	Syrjävaara 2	1000065306	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	kiinteä muinaisjäännös	P: 7164899 I: 486560	2025
3	Pitkäaro 1	1000096698	asuinpaikat (kivikautinen)	kiinteä muinaisjäännös	P: 7165052 I: 487287	2025
4	Pitkäaro 2	1000096699	asuinpaikat (kivikautinen)	kiinteä muinaisjäännös	P: 7164895 I: 487560	2025
5	Vittasuo	1000096700	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	kiinteä muinaisjäännös	P: 7164021 I: 486836	2025
6	Syrjälä 2	1000096701	maarakenteet, kuopat	kiinteä muinaisjäännös	P: 7164210 I: 489241	2025
7	Karjalanoja	1000040158	maarakenteet, painanteet	kiinteä muinaisjäännös	P: 7163145 I: 485197	2024
8	Otermanoja	uusi kohde	maarakenteet, kuopat	kiinteä muinaisjäännös	P: 7163381 I: 487879	2026
9	Aituus	1000046240	maarakenteet, kuopat	muu kohde	P: 7164298 I: 486312	2022

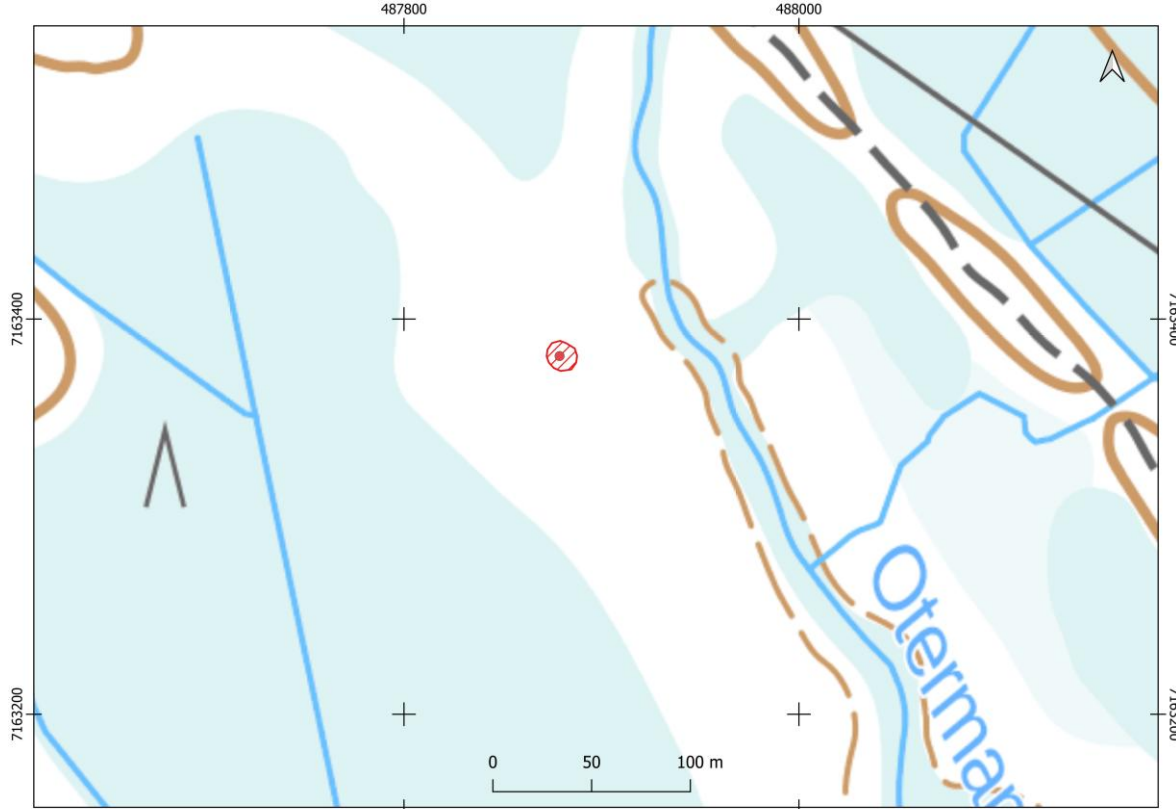
Kartta 7. Tunnetut arkeologiset kohteet vuoden 2026 inventoinnin jälkeen.

4 Kohdetiedot

Alla on kuvattu tarkemmin sekä tarkastetut että uutena kohteena dokumentoidut kohteet. Kohteen perustiedot on taulukoitu sekä uusista kohteista esitetty ehdotus muinaisjäännöslajiksi. Kohteen nykyinen kuvaus kulttuuriympäristön palveluikkunasta on esitetty ensin, sen alla on kohdekuvausta täydentävät maastohavainnot.

4.1 Otermanoja

Mj-tunnus	uusi kohde	Laji	kiinteä muinaisjäännös
Tyyppi	maarakenteet	Tarkenne	kuopat
Ajoitus	ajoittamaton	Sijainti ETRS-TM35FIN	P: 7163381 I: 487879
Korkeus merenpinnasta:	220 m mpy	Paikkatietoselite	laserkeilausaineisto, kohteen keskipiste

Kohteen kuvaus

Otermanojan länsipuolella kapealla matalalla harjanteella sijaitseva kuoppakohde. Harjanne on pääosin nuorta sekametsää, jossa ympäristössä kasvaa muutamia hieman isompia mäntyjä. Kuoppa on muodoiltaan hieman soikea noin 2,5 x 1,3 metriä ja syvyydeltään 0,4 m. Sen reunoilla on useampia vanhoja lähes kokonaan lahonneita kantoja. Maanäytteessä havaittiin toinen maannos ja huuhtoutumiskerros noin 0,2 m syvyydessä. Maanäytteen perusteella kuoppa on iäkäs.

Kuva 9. Kuoppakohde, kuvattu luoteesta.

Kuva 10. Kuopasta otettu maanäyte.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Sweco Finland Oy suoritti Nuojua–Järvikylä selvitysalueella arkeologisen inventoinnin kaavoituksen tueksi. Inventointi täydensi vuonna 2025 toteutettua selvitystä ja sen tavoitteena oli tunnistaa alueella mahdollisesti säilyneet arkeologiset kohteet sekä arvioida kaavoituksen vaikutuksia kulttuuriperintöön. Ennen inventointia alueelta tunnettiin kahdeksan kiinteää muinaisjäännöstä ja yksi muu kohde, ja selvityksessä tarkasteltiin erityisesti laserkeilausaineistossa havaittuja kuoppamaisia muodostumia.

Maastotarkastusten perusteella valtaosa havainnoista osoittautui moderneiksi tai luonnonmuodostumiksi, mutta yksi kuoppakohde arvioitiin iältään vanhaksi ja ehdotetaan kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Kohde on luonteeltaan samankaltainen kuin alueen aiemmat kuoppajäännökset.

Inventoinnin perusteella kohteet tulee huomioida kaavoituksen ja jatkosuunnittelun yhteydessä osana alueen arkeologista kulttuuriympäristöä.

6 Lähteet

Kartta- ja paikkatietoaineisto:

Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma), la. Pitäjänkartasto (1749–1917), karttalehti 3423 07 Utajärvi. Vuosi 1850. Viitattu 1.7.2026.

Maanmittauslaitos

Peruskartta 1:20 000 3423 07, vuosi 1956. Viitattu 1.7.2026.

Laserkeilausaineisto 5 p. Tuotantoalue: Vaala kesä 2022.

Digitaaliset lähteet:

Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi>

Maanmittauslaitos. Historialliset ilmakuvat: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi>

Maanmittauslaitos. Vanhat painetut kartat: <https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Muinaismuistot info: <https://muinaismuistot.info/>

GTK. Maankamara: <https://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Kirjalliset lähteet:

Mustakallio M. ja Tomanterä L. 1969: Vaala. Inventointi.

Schulz H.-P. & Itäpalo J. 2017: Vaala 2017. Kunnan arkeologinen päivitysinventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu.

Leinonen T. & Tokoi A. 2025: Vaala Järvikylä ja Nuojua. Suunnitelma-alueen arkeologinen inventointi 2025. Maanala.

